Arta ca practica sociala

Alina Serban*

Text publicat in revista *Praesens* (Budapesta) nr. 2/2005 si in catalogul *Situatii* din anul 2007

Arta zilelor noastre nu-si mai propune sa construiasca realitati imaginare sau utopice. Ea devine un mod de existenta sau un fel de a fi in interiorul realitatii existente. Proiectul socio-politic dezvoltat prin intermediul artei contribuie la rescrierea functiei istorice a domeniului si lanseaza intrebarea: se transforma oare arta in sociologie ori antropologie, sau isi pastreaza specificitatea? Acest conflict potential isi pune amprenta pe o arie vasta de lucrari si tendinte din spatiul artistic contemporan: de la articularea complexa a unei directii bio-politice la relatiile traditionale dintre etica si estetica sau la chestiuni de logica economica privind producerea de valori in domeniul cultural.
In acest context al artei percepute ca interstitiu social, as dori sa aduc in discutie activitatea lui Matei Bejenaru. Situarea operei sale in praxis-ul artistic romanesc este singulara. Reformuland ecuatia estetico-politica, artistul se arata preocupat de dialogul cu comunitatile nomade, de schizofrenia tranzitiei; de diferentele care intervin in mod inevitabil in contextul global si de lipsa din actul economic a oricaror valente etice. Proiectele sale trebuie privite din perspectiva artistului care se auto-investeste cu autoritatea de a actiona in spatiul social, cu scopul de a discuta diversele tensiuni create de factorii politici si economici. De asemenea, el este constient de faptul ca o societate dominata de marfuri si autoritatea tendintei globale reduc necesitatea unui anumit discurs asupra atitudinilor sau posibilitatea de a delimita pozitia si rolul diversilor actori in campul artistic. Discursul lui Matei Bejenaru nu se refera la „valorizari" sau la procesele permanente de excludere si inchidere la care este supus mediul artistic. Se refera mai curand la fapte, la un anumit voluntarism, la introspectia si atitudinea din sfera culturala. Seria de proiecte-interventii realizata intre 2002 si 2005 este rodul reconsiderarii pozitiilor istorice si a constiintei artistice; ea pune accentul pe cel putin doua probleme interesante. Prima dintre acestea, care a facut obiectul mai multor proiecte, se refera la audienta. Atunci cand cartografiem contextul procesului artistic, suntem nevoiti sa admitem ca modul de abordare a publicului nu defineste un anumit tip de consumator. In vreme ce privitorul de baza este consumatorul de arta, subiectul abordat ofera posibilitatea de a experimenta plecand de la diverse tipuri de public. In mass-media din Romania sunt dezbatute unele chestiuni cu un pronuntat continut social. Este si cazul proiectului „Strawberries Fields Forever" din 2002, o instalatie foto care prezinta actiunea desfasurata de artist la Lleida, in Catalonia, unde numeroase femei din Romania lucreaza la fermele de capsuni. In timpul unui festival de performance organizat la Barcelona, artistul a vandut publicului gem preparat de el insusi din capsunile culese de aceste femei. Pe eticheta era trecuta suma pe care o castiga pe ora lucratoarele romance. Banii castigati au fost trimisi ulterior femeilor respective. Proiectul aborda chestiunea relatiilor de putere care s-au stabilit in spatiul social dupa deschiderea granitelor cu Occidentul.

A doua problema se refera la migrarea constanta a produsului cultural dintr-o zona de includere intr-una de excludere si inapoi; in opinia lui Marius Babias, acest fapt

genereaza trei cadre care interactioneaza intre ele: activismul cultural ca forma de arta, artistul ca promotor cultural si arta ca mediu de manifestare a activismului social. In ceea ce-l priveste pe Matei Bejenaru, granita dintre arta si activism este cum nu se poate mai fragila. Creatia sa, rod al interactiunii cu diverse comunitati de persoane, reflecta modul in care individul sau societatea percep schimbarile provocate de liberalizarea sistemului economic, prin eliminarea vizelor, prin mobilitatea persoanelor.
Artistul se intreaba: la ce nivel de relevanta sociala sau politica opereaza arta? Exista vreun temei in a folosi arta pentru a articula chestiuni sociale, politice ori de identitate?

Proiectul video intitulat *Looking for Caslav* (In cautarea lui Caslav) documenteaza intalnirea artistului, dupa douazeci de ani, cu Caslav Milosevic, in orasul Cacak din Serbia. Artistul il intalnise pe Caslav in 1982 la targul de vechituri din Turnu Severin si cumparase de la acesta o pereche de jeansi, un tricou marinaresc si un LP al formatiei Pink Floyd. Materialul video infatiseaza nu atat cautarea unei persoane, ci mai curand a trecutului. Proiectul devine o metafora a incercarii de a recupera o identitate pierduta.

Si totusi, proiectele sale pot fi privite de asemenea ca o meditatie asupra felului in care experienta artistica poate fi perceputa nu ca un construct estetic, ci ca o perspectiva estetica asupra unor chestiuni avand un continut social. In acest context, trebuie sa avem in vedere problema mobilitatii, a indivizilor sau a pietei economice. *Mehr Chancen fur Unsere Jugend*, realizat in perioda sederii la KulturKontakt, in Austria, pleaca de la sloganul campaniei politice a cancelarului Schussel *Mai multe sanse pentru tinerii nostri* pentru a trece in revista sansele de care s-au bucurat tinerii romani de la schimbarea sistemului politic incoace. Artistul a folosit banii de care beneficia pe durata sederii pentru a invita la Viena cinci tineri artisti. In cadrul proiectului Lohn, o instalatie alcatuita din obiecte vestimentare supradimensionate prezentata pentru prima oara la evenimentul *Situated Self*, organizat la Muzeul de Arta Contemporana din Belgrad, artistul analizeaza productia bazata pe contractarea de imprumuturi, o practica foarte raspandita in domeniul exporturilor romanesti. Lucrarea aduce in discutie indicele competitional al productiei comerciale autohtone in paralel cu piata externa si felul in care pietele mici au reusit sa supravietuiasca in contextul economiei globale. Pe baza unui algoritm creat de artist, hainele sunt dimensionate in functie de diferentele salariale care ii separa pe lucratorii din Romania de cei din Uniunea Europeana.
Artistul nu pune accentul pe impactul strategiilor mediatice. Se arata interesat mai curand de politicile culturale care determina re-cartografierea actului artistic, de impactul discursului cultural, care ar putea modifica atitudinile artistice si care suprima diferenta dintre perceptie si reprezentare, dintre original si copie.
Prin faptul ca fac din introspectia spatiului existential o prioritate, lucrarile sale devin o artera de circulatie a reactiilor, a strategiilor, a mobilitatii notiunilor. Astfel, preocuparea principala a lui Matei Bejenaru este investigarea felului in care publicul interpreteaza aceste informatii.

*Alina Serban este critic de arta si curator din Bucuresti.

Note:
1 - Referire la lucrarea lui Nicholas Bourriaud *Relational aesthetics.*
2 - Documeta 11 a dorit sa puna accentul pe problema producerii si prezentarii informatiei in domeniul artistic si cultural.
3 - Referire la lucrarea lui Nicholas Bourriaud *Relational aesthetics.*

4 - Marius Babias, *The New Europe. Culture of mixing and politics of representation*, Generali Foundation, 2005.